

Eksamensveiledning

- om vurdering av eksamensbesvarelser

2015

Samisk som førstespråk, Vg3

Sentralt gitt skriftlig eksamen, elever og privatister

SFS1007–SFS1057 Nordsamisk, SFS1015–SFS1065 Sørsamisk, SFS1023–SFS1073 Lulesamisk

Eksamensveiledning for vurdering av sentralt gitt eksamen

Denne eksamensveiledningen gir informasjon om sentralt gitt eksamen i samisk som førstespråk og hvordan den skal vurderes. Veiledningen skal være kjent for elever, voksne deltakere, privatister, lærere og foresatte i god tid før eksamen. Sensorene skal bruke veiledningen som en felles referanseramme i arbeidet sitt.

1 Organisering av sentralt gitt skriftlig eksamen i samisk som førstespråk

Alle elever som har samisk som førstespråk skal opp til skriftlig eksamen i samisk som førstespråk etter Vg3 studieforbereende utdanningsprogram og påbygging til generell studiekompetanse. Eksamenstiden er fem timer, og det er ikke forberedelsesdag.

Eksamendato 2015

Samisk som førstespråk: torsdag 28.mai

Oppgavesettene har vedlegg med et avgrenset tekstmateriale som eksaminanden får når eksamenen begynner. Oppgavene er knyttet til dette tekstmaterialet. Sammensatte tekster kan være en del av tekstmaterialet.

Så langt som det er mulig, skal eksamen være IKT- basert.

1.1 Beskrivelse av hvordan eksamen er utformet

Eksamen består av to deler, en kortsvarsdel og en langsvarsdel. Formålet med kortsvarsoppgaven er at eksamen bedre skal kunne dekke faglig bredde. Slik får eleven mulighet til å vise mer av fagkompetansen sin til eksamen.

Kompetansemålene fra hovedområdene *Skriftlig kommunikasjon og Språk, kultur og litteratur* på Vg2 og Vg3 ligger til grunn for oppgavene. Oppgavene prøver et utvalg av kompetansemålene, men eleven kan likevel vise bred kompetanse i faget. Sensor skal alltid vurdere helheten i svaret.

Alle oppgavene har en kommentar med felles informasjon til elev og sensor om hva som blir forventet av svaret. Formålet er å redusere risikoen for misforståelser og å gjøre elevene tryggere på hvordan de kan gå fram for å løse oppgaven. Kommentarene er et tillegg til de generelle kjennetegnene på måloppnåelse til eksamen som du finner i denne veiledningen.

Kortsvarsoppgavene

Kortsvarsoppgaven er ofte knyttet til en eller flere vedlagte tekster, men kan også være uten vedlagte tekster. Formålet er å vise faglig kunnskap. Hvis oppgaven krever at svaret skal formes som en sammenhengende tekst bør ikke svaret bestå av mer en ca. 250 ord.

En god eksamensforberedelse er å trene på å skrive korte, presise svar på faglige spørsmål eller problemstillinger. Kortsvarsoppgavene kan for eksempel be elevene om å:

- påvise retoriske appellformer i en tekst
- skrive en kort informativ eller argumenterende tekst i tilknytning til en vedlagt tekst eller en påstand
- gjøre greie for argumentasjonen i en kort sakprosa tekst
- gjøre greie for særtrekk ved språket
- påvise sjangertrekk eller språklige virkemidler og forklare hvilken funksjon de har
- sammenlikne form og/eller innhold i to korte tekster
- karakterisere for eksempel en litterær person og vise hvilke virkemidler som er brukt
- påvise grammatiske særtrekk ved språket
- bruke setningsanalyse og fagterminologi i beskrivelse av språk
- identifisere variasjoner i samiske dialekter/ språk
- gjøre kort greie for språkhistorie, samisk litteraturhistorie, joiketradisjon og fortellertradisjon

Langsvarsoppgavene

Langsvarsoppgavene er knyttet til vedlagte tekster. Eleven får tre eller fire oppgaver til valg og skal skrive en lengre tekst med god struktur og sammenheng. Det blir ikke oppgitt hvor lang teksten skal være, fordi lengden skal ses i sammenheng med om innholdet er relevant og om teksten er gjennomarbeidet. Langsvarsoppgavene er alltid knyttet til tekstvedlegg, og svaret skal vise både tekstforståelse og skrivekompetanse. Sensor vurderer både tekstens form, språk og innhold.

Mange langsvarsoppgaver er sammensatt av flere deler. Elevene kan bli bedt om å presentere et emne med utgangspunkt i en eller flere vedlagte tekster og deretter drøfte, kommentere eller reflektere over problemstillinger fra tekstene, eller analysere en tekst og ta stilling til verdier eller spørsmål i teksten. Noen oppgaver gir elevene mulighet til å utforme teksten friere og selv velge en innfallsvinkel.

Alle oppgavene har en oppgavekommentar med felles informasjon til eksaminand og sensor om hva som blir forventet av svaret. Formålet er å redusere risikoen for misforståelser og å gjøre elevene tryggere på hvordan de kan gå fram for å løse oppgaven. Kommentarene er et tillegg til de generelle kjennetegnene på måloppnåelse til eksamen som du finner i denne veiledningen.

Skriftlig eksamen er basert på hele læreplanen, primært kompetansemålene fra hovedområdene *Skriftlig kommunikasjon* og *Språk, litteratur og kultur* på Vg2 og Vg3. De konkrete eksamensoppgavene prøver et mindre utvalg av kompetansemålene, men svaret til eleven kan likevel vise bred kompetanse i faget. Sensor skal alltid vurdere helheten i svaret.

Informative, argumenterende og resonnerende tekster er teksttyper som viser til hva som er formålet med teksten. Til eksamen kan elevene få langsvarsoppgaver som ber dem om

- **informere** ved å presentere, forklare eller gjøre greie for et emne
- **argumentere** ved å grunngi og forsvare synspunkter og meninger
- **resonnere** ved å drøfte ulike sider ved en sak for å kunne ta stilling til den, eller reflektere over et emne eller en problemstilling

Tolkninger og **analyser** er oppgavetyper der elevene skal gjøre greie for form og innhold i tekster ved hjelp av fagspråk og reflektere over tekstene. Det er ingen skarpe skiller mellom tolkning og analyse, selv om begrepet tolkning er knyttet til mening og forståelse. Både i tolkninger og analyser forventes det at elevene kan vise og begrunne sin forståelse av teksten. Oppgaven kan be om en sammenlikning av flere tekster, eller at teksten blir satt inn i en historisk sammenheng.

Noen av langsvarsoppgavene til eksamen ber spesielt om en **kreativ tekst**. Kreative tekster er ikke én teksttype, men et samlebegrep som omfatter både fortellende, reflekterende og underholdende tekster. Disse oppgavene er mer åpne for individuelle løsninger enn de tidligere essay-, novelle- og kåserioppgavene.

Uavhengig av hvilken oppgavetype de velger å svare på, kan elevene vise selvstendighet og kreativitet i tekstene sine. Det kommer til uttrykk i hvordan de bruker språket, og i ideer, perspektiver og innfallsvinkler.

Disse begrepene fra læreplanen blir brukt i eksamensoppgavene:

<i>Presenter ...</i>	<i>Skriv en resonnerende tekst der du ...</i>
<i>Gjør greie for ...</i>	<i>Drøft ...</i>
<i>Forklar ...</i>	<i>Reflekter over ...</i>
<i>Analyser ...</i>	<i>Vurder ...</i>
<i>Tolk ...</i>	<i>Kommenter ...</i>
<i>Sammenlikn ...</i>	<i>Bruk kunnskap om ...</i>
<i>Argumenter ...</i>	<i>Skriv en kreativ tekst der du ...</i>

Hjelpemidler

På eksamen er alle hjelpemidler er tillatt, med unntak av Internett og andre verktøy som kan brukes til kommunikasjon. Det er heller ikke lov å bruke oversettelsesprogrammer.

Aktuelle hjelpemidler i samisk er ordbøker, egne notater, lærebøker og andre skriftlige kilder. Gjennom opplæringen i faget skal faglæreren veilede elevene i å vurdere hvilke hjelpemidler de vil ha nytte av til eksamen.

2 Bruk av kilder

Kildebruken skal være ryddig og etterrettelig. Elevene skal oppgi forfatter og fullstendig tittel på alle kilder som er brukt. Hvis elevene bruker utskrift eller sitat fra nettsider, skal de oppgi nøyaktig nettadresse og nedlastingsdato. Hvis sensor mistenker at et svar inneholder kopiert materiale uten kildehenvisning, kan svaret sendes til plagiatskontroll.

Elevene er ikke pålagt å ta med seg bestemte kilder til sentralt gitt eksamen, og derfor har ingen av oppgavene til eksamen i norsk krav til kildebruk ut over vedleggene i oppgavesettet. Elevene må selv vurdere om det er relevant å vise til kilder i svaret. Når de bruker kilder, skal de vise evne til å velge ut det som har betydning for sammenhengen. Ukritisk bruk av fagstoff som ikke er relevant for oppgaven, vil trekke ned.

Hovedregelen er at elevene skal vise til kildene når de henter informasjon direkte fra noe en annen har skrevet, og når de refererer til saker som det kan være ulike meninger om. Opplysninger som er allment kjent, trenger de ikke å dokumentere.

Elevene skal kunne vise til kilden som referanse i hovedteksten eller som fotnoter og lage en litteraturliste med oversikt over de kildene som er brukt. Til eksamen i videregående opplæring er det viktigere for vurderingen at kildebruken er ryddig og oversiktlig enn at de formelle kravene blir fulgt nøyaktig.

3 Vurdering av eksamensbesvarelser

Læreplanene og forskrift til opplæringsloven er grunndokumenter for vurderingsarbeidet. Forskrift til opplæringsloven §§ 3-25 og 4-18 slår fast:

Eksamen skal organiserast slik at eleven/deltakaren eller privatisten kan få vist kompetansen sin i faget. Eksamenskarakteren skal fastsetjast på individuelt grunnlag og gi uttrykk for kompetansen til eleven/deltakaren eller privatisten slik den kjem fram på eksamen.

Hvert eksamenssvar blir vurdert av to sensorer. Det er den samlede kompetansen eleven viser i svaret som ligger til grunn for vurderingen. Hvis det ved sensuren blir påvist at deler av eller hele svaret er kopi av tekst som andre har produsert, vil den delen bli vurdert til laveste karakter.

3.1 Karakterer

Forskrift til opplæringsloven §§ 3-4 og 4-4 har generelle karakterbeskrivelser for grunnopplæringen:

- a) *Karakteren 6 uttrykkjer at eleven har framifrå kompetanse i faget.*
- b) *Karakteren 5 uttrykkjer at eleven har mykje god kompetanse i faget.*
- c) *Karakteren 4 uttrykkjer at eleven har god kompetanse i faget.*
- d) *Karakteren 3 uttrykkjer at eleven har nokså god kompetanse i faget.*
- e) *Karakteren 2 uttrykkjer at eleven har låg kompetanse i faget.*
- f) *Karakteren 1 uttrykkjer at eleven har svært låg kompetanse i faget.*

Kjennetegn på måloppnåelse i eksamensveiledningen beskriver elevens kompetanse på tre nivåer. Det skal bidra til en felles forståelse av kravene til vurdering og til en rettfærdig vurdering. Samlet sett skal kjennetegnene gi en karakteristikk av det faglige nivået på eksamenssvaret.

3.2 Vurdering- eksamen samisk som førstespråk

Det er den samlede kompetansen eleven viser i svaret som ligger til grunn for vurderingen, og det blir gitt én karakter som er felles for kortsvaret og langsvaret. Hvis det ved sensuren blir påvist at deler av eller hele svaret er kopi av tekst som andre har produsert, vil den delen bli vurdert til laveste karakter.

Kjennetegn på måloppnåelse til eksamen i samisk som førstespråk

Vg3 studieforberedende og påbygging til generell studiekompetanse

	Karakter 2 Eksamenssvaret	Karakter 3 – 4 Eksamenssvaret	Karakter 5 – 6 Eksamenssvaret
Hoved- inntrykk	<p>er et enkelt/i noen grad et relevant svar på kortsvaroppgaven</p> <p>er et enkelt/i noen grad et relevant svar på langsvareoppgaven</p> <p>viser noe forståelse og bruk av de vedlagte tekstene</p> <p>er enkelt formulert</p>	<p>er et stort sett relevant svar på kortsvaroppgaven</p> <p>er et stort sett relevant svar på langsvareoppgaven</p> <p>viser at eleven forstår og bruker de vedlagte tekstene</p> <p>er klart formulert, med godt og hensiktsmessig ordforråd</p>	<p>er et presist og relevant svar på kortsvaroppgaven</p> <p>er et utfyllende og relevant svar på langsvareoppgaven</p> <p>viser god forståelse og bruk av de vedlagte tekstene</p> <p>er klart og grundig formulert, med hensiktsmessig og nyansert ordforråd</p>
Språk og formelle ferdigheter	<p>har i noen grad sammenbinding mellom setninger og avsnitt</p> <p>viser at eleven mestrer hovedformene i formverket til en viss grad</p> <p>viser at eleven mestrer ortografi og tegnsetting til en viss grad</p> <p>skiller mellom sitat og egenprodusert tekst og oppgir kilder</p>	<p>har nokså god/god sammenbinding mellom setninger og avsnitt</p> <p>viser at eleven stort sett mestrer formverket</p> <p>har stort sett korrekt ortografi og tegnsetting</p> <p>markerer sitat og viser til kilder på en ryddig måte</p>	<p>har god sammenbinding mellom setninger og avsnitt</p> <p>viser at eleven mestrer formverket</p> <p>har gjennomgående korrekt ortografi og tegnsetting</p> <p>markerer sitat og viser til kilder ryddig og nøyaktig</p>
Kortsvar	<p>har en viss sammenheng og enkel struktur</p> <p>gjør greie for faglige emner, kommenterer eller argumenterer på en enkel måte</p> <p>viser spor av at oversettelsen preges av ord for ord oversettelse og i forhold til ordstilling</p> <p>peker på noen særtrekk i tekster</p> <p>bruker et enkelt fagspråk</p>	<p>har tematisk sammenheng og hensiktsmessig struktur</p> <p>gjør greie for faglige emner, kommenterer eller argumenterer på en nokså ryddig/ ryddig måte</p> <p>oversetter og tilpasser teksten stort sett til et naturlig språk</p> <p>gjør greie for karakteristiske særtrekk ved tekster</p> <p>har et formålstjenlig fagspråk</p>	<p>har tematisk sammenheng og klart, hensiktsmessig struktur</p> <p>gjør greie for faglige emner, kommenterer eller argumenterer på en ryddig og klar måte</p> <p>oversetter og tilpasser teksten til et anvendelig og naturlig språk med god flyt</p> <p>gjør godt greie for karakteristiske særtrekk ved tekster</p> <p>har et presist og formålstjenlig fagspråk</p>
Informative, argumenterende og resonnerende tekster:	<p>har en viss tematisk sammenheng og en enkel struktur</p> <p>gjør greie for faglige emner på en enkel måte</p> <p>gjengir hovedsyn i noen grad</p> <p>argumenterer på en delvis overbevisende måte</p> <p>har enkle resonnementer</p> <p>har med noen eksempler og/eller momenter</p> <p>har noen oppsummeringer eller enkle konklusjoner</p>	<p>har tematisk sammenheng og hensiktsmessig struktur</p> <p>gjør greie for faglige emner på en stort sett ryddig måte</p> <p>formulerer hovedsyn</p> <p>argumenterer saklig, på en stort sett overbevisende måte</p> <p>har klare resonnementer, viser evne til å drøfte et emne oversiktlig</p> <p>har med relevante eksempler og/eller momenter</p> <p>har oppsummeringer eller konklusjoner</p>	<p>har klar tematisk sammenheng, hensiktsmessig og god struktur</p> <p>gjør greie for faglige emner på en relevant og ryddig måte</p> <p>formulerer hovedsynet klart og presist</p> <p>argumenterer saklig, på en overbevisende måte</p> <p>har klare resonnementer, viser evne til å drøfte et emne saklig og nyansert</p> <p>har med relevante eksempler og/eller momenter som med god bredde</p> <p>har poengterte oppsummeringer eller konklusjoner</p>

	viser noe refleksjon braker eventuelle kilder på en delvis relevant måte	viser nokså gode eller gode refleksjon braker eventuelle kilder på en relevant og etterprøvbart måte	viser meget god evne til refleksjon, viser selvstendighet braker eventuelle kilder relevant, etterprøvbart og selvstendig
Analyser, tolking og sammenlikninger:	har en struktur som til en viss grad samsvarer med formålet og emnet peker på noen virkemidler i tekster peker på noen sider ved argumentasjon/bruk av appellformer peker på noen sider ved tema/budskap/hovedsynspunkt reflekterer over tekster på en enkel måte har noen vurderinger sammenlikner noen sider ved tekster braker enkelt fagspråk viser en viss kjennskap til den kulturhistoriske sammenhengen braker eventuelle kilder på en delvis relevant måte	har en struktur som samsvarer med formålet og emnet gjør greie for noen virkemidler og viser i noen grad hvordan de fungerer i teksten gjør greie for hovedtrekk i argumentasjon/bruk av appellformer og funksjonen de har gjør greie for tema/budskap/hovedsynspunkt reflekterer over tekster på en relevant måte har vurderinger og grunngitte synspunkter sammenlikner tekster på en oversiktlig måte braker relevant fagspråk viser at eleven kan plassere tekster kulturhistorisk, med noe forståelse for sammenhengen braker eventuelle kilder på en relevant og etterprøvbart måte	er selvstendig utformet, med en struktur som samsvarer med formålet og emnet gjør greie for og vurderer virkemidler og viser hvordan de fungerer i teksten gjør presist greie for argumentasjon/bruk av appellformer og funksjonen de har gjør greie for tema/ budskap/ hovedsynspunkt på en selvstendig måte reflekterer over tekster på en relevant og selvstendig måte har selvstendige vurderinger og grunngitte synspunkter sammenlikner tekster på en oversiktlig og god måte braker presist og relevant fagspråk viser at eleven kan plassere tekster kulturhistorisk, med forståelse for sammenhengen braker eventuelle kilder relevant, etterprøvbart og selvstendig
Kreative tekster:	har en struktur som til en viss grad samsvarer med formålet og emnet braker noen enkle språklige virkemidler viser noe språklig kreativitet viser at eleven har valgt noen eksempler og/eller innfallsvinkler viser i noen grad til språklig/kulturhistorisk kunnskap (dersom det er relevant) braker vedlagte tekster til en viss grad	har en struktur som samsvarer med formålet og emnet braker språklige virkemidler bevisst viser språklig kreativitet viser kreativitet i eksempler og/eller innfallsvinkler viser til og braker språklig/kulturhistorisk kunnskap (dersom det er relevant) braker vedlagte tekster på en selvstendig måte	er selvstendig utformet, med en struktur som samsvarer med formålet og emnet braker virkemidler bevisst og utforskende viser språklig kreativitet og har en personlig språkføring viser kreativitet og originalitet i eksempler og/eller innfallsvinkler viser til og reflekterer over språklig/kulturhistorisk kunnskap (dersom det er relevant) braker vedlagte tekster på en kreativ og selvstendig måte
Samlet vurdering	Samlet sett viser elevsvaret lav kompetanse i faget	Samlet sett viser elevsvaret nokså god kompetanse i faget eller god kompetanse i faget	Samlet sett viser elevsvaret meget god kompetanse i faget eller framifrå kompetanse i faget

Karakteren 1 uttrykker at svaret viser svært lav kompetanse i faget, eller at det som helhet faller utenom det som det blir spurt om i oppgaven.

Schweigaards gate 15
Postboks 9359 Grønland
0135 OSLO
Telefon 23 30 12 00
www.utdanningsdirektoratet.no